

РІВНІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Проблема розвитку критичного мислення студентів актуальна в усьому світі. Завдання сучасних вишів – створення таких умов навчання, за допомогою яких студенти, випускники вишів, володіли б критичним мисленням на просунутому рівні та могли б розв'язувати найважливіші завдання. Критичне мислення дає змогу максимально ефективно застосовувати інноваційні технології, враховувати індивідуальні особливості студентів і соціальні умови їхнього розвитку. Для ефективного розв'язання цього завдання необхідна підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних розробити та впровадити нові методи й технології розвитку критичного мислення студентів [3].

Розвиток критичного мислення студентів особливо важливий в умовах вищої професійної освіти. Багато студентів вишів часто не здатні виконати ті завдання, які вимагають від них інтелектуальних зусиль з використанням навичок критичного мислення. Адже більша частина студентів лише сприймають нову інформацію в готовому вигляді, а не беруть участь на занятті активно. Таким чином, студенти залишаються пасивними, а їхня пізнавальна діяльність обмежується простим відтворенням отриманої інформації. Унаслідок цього, в освітній політиці необхідно кардинально змінити форму проведення занять з більш традиційних на нестандартні. Для того, щоб процес навчання критичного мислення був ефективним, потрібно не просто запровадити окремий курс навчання критичного мислення, не тільки пояснювати, як це відбувається, а впроваджувати сучасні методи розвитку критичного мислення на конкретних практичних заняттях.

Особистість із розвиненим критичним мисленням має такі характеристики:

- здатність до формування власної думки: індивідуальна позиція базується на критичному оцінюванні ситуації, обставин, складається на основі аналізу, зіставлення даних, не прийнятих «на віру», а від самого початку поставлених під сумнів і перевірених,
- здатність робити власний вибір – шукати оригінальні, нові шляхи розв'язання проблем, найефективніші стратегії розвитку;
- виявляти проблеми, шукати і знаходити альтернативні шляхи їх вирішення;
- здатність до аналізу та самоаналізу – критично оцінити не тільки інших, а й себе: здатність до конструктивного внутрішнього та міжособистісного діалогу, вміння слухати своє Я, аналізувати перебіг свого життя, оцінювати результат дій, виявляти та коригувати власні помилки.

Критичного мислення можна і потрібно навчати. Для цього необхідно зрозуміти природу розвитку критичного мислення, тобто етапи, через які проходить особистість для вдосконалення свого мислення.

Слід зазначити, що для того, щоб мислити критично, кожній особистості слід пройти кілька рівнів розвитку критичного мислення, якість інтелектуальної думки може бути досягнута шляхом проходження конкретних рівнів розвитку. Відомий американський вчений Річард Пол висунув таку ідею у розвитку критичного мислення:

1. У ході розвитку критичної думки кожна особистість проходить через кілька конкретних і передбачуваних рівнів.
2. Перехід від одного рівня до іншого залежить від готовності особистості до свідомого розвитку критичного мислення.
3. Успіх у навчанні нерозривно пов'язаний з якістю інтелектуальної діяльності особистості.

4. У ході розвитку критичної думки можливі зниження інтелектуальної діяльності (регрес).

Слід зазначити, що істинне критичне мислення повинно проявлятися в усіх сферах життєдіяльності особистості, оскільки якість життя особистості багато в чому залежить від уміння здорового міркування не тільки в теоретичній сфері, а й у багатьох практичних галузях життєдіяльності.

Шість етапів розвитку критичного мислення (за Річардом Полом):

1. Некритичне мислення.
2. Зародження критичної думки.
3. Первинне критичне мислення.
4. Практичне критичне мислення.
5. Просунуте критичне мислення.
6. Досконале критичне мислення.

Характерною рисою першого рівня або некритичного мислення є незнання визначальної ролі мислення в житті особистості. Проблеми, пов'язані з мисленням, призводять до труднощів при вирішенні життєвих завдань. Особистість, яка не має критичного мислення, не здатна оцінити якість свого мислення і, відповідно, не може його поліпшити. Неможливо поліпшити якість мислення, не усвідомлюючи її. Відсутність самоконтролю в процесі мислення, забобони й омани пригнічують якість мислення.

Особливістю другого рівня зародження критичної думки є те, що особистість починає усвідомлювати визначальну роль мислення в її житті. Особистість включається в початковий процес рефлексії, намагається контролювати своє мислення, усвідомлювати помилки, які виникають у результаті хибного некритичного мислення. З'являється первинне усвідомлене мислення як поняття, умовиводів, припущень, точок зору; а також стандартів оцінювання мислення, таких як ясність, точність, актуальність, логічність та інших.

На етапі первинного критичного мислення особистість приймає виклик до прийняття різного роду проблем. Особистість усвідомлює проблеми свого мислення, робить спроби зрозуміти своє мислення та покращити його.

На основі первинного поняття власної думки відбувається і її покращення, проте все ж таки є обмежені уявлення про глибину проблеми. Основною проблемою на даному рівні є відсутність системності мислення. Отже, основне завдання на даному рівні – свідомий пошук методів розвитку мислення та використання певної системи в досягненні мети.

На рівні практичного критичного мислення особистість вирізняється здатністю не тільки розуміння вузькості мислення, а й намагається розв'язувати проблеми глобально і системно. Особистість відчуває потребу регулярно практикуватися в поліпшенні свого мислення, і шляхом системного аналізу наближається до вдосконалення своєї розумової діяльності. Однак, все ж таки є обмежене уявлення про більш глибокі рівні мислення.

Основне завдання цього рівня – розвиток необхідності систематичної практики мислення.

Характерною рисою просунутого рівня критичного мислення є самоаналіз усіх аспектів життєдіяльності особистості, самоконтроль над егоцентризмом. Особистість чітко бачить взаємозв'язок між думками, почуттями та бажаннями, розуміє, що критичне мислення впливає на якість життя, мислить точно, ясно, логічно. Просунутий рівень критичного мислення сприяє розумінню слабких і сильних сторін особистості, виявленню егоцентризму та ефективному використанню низки стратегій щодо її контролю.

На етапі досконалого критичного мислення особистість несе відповідальність за своє мислення, робить це глибоко усвідомлено, постійно вдосконалюючи стратегії розумової діяльності. Особистість розвиває своє мислення до рівня усвідомлення. На цьому етапі особистість має багатий досвід самооцінки, тому є прихильною до справедливого мислення та має високий рівень контролю над своєю егоцентричною природою, усвідомлює складний взаємозв'язок між думками, емоціями та поведінкою.

Особистість із критичним мисленням, що вдосконалюється, має високий ступінь інтелектуального смирення, інтелектуальної чесності, інтелектуальної наполегливості, інтелектуальної сміливості, інтелектуальної емпатії, інтелектуальної самостійності, інтелектуальної відповідальності та справедливості. Існує високий ступінь інтеграції базових цінностей, переконань, бажань, емоцій і дій.

Критичне мислення є складним і багатовимірним явищем. Розуміння природи його розвитку сприяє ефективному засвоєнню не лише знань і вмінь, а й умінню правильно мислити, аналізувати, аргументувати, ухвалювати правильні рішення. Рівні мислення – це такий собі пазл, що має деталі, які можуть бути об'єднані різними способами. Для того, щоб скласти цей пазл, необхідно знати, як деталі (мислення) працюють разом, щоб переконатися, що вони працює належним чином [1, 2].

На сучасному етапі навчання у вищій якості мислення має стати найвищим пріоритетом, що впливає на якість життя загалом. Спільна робота педагога і студента в прагненні підвищити якість розумової діяльності веде до найвищої мети – безперервного процесу навчання та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Васенко О., Різник В. Сутність та перспективи розвитку критичного мислення студентів в середовищі інтерактивних медіа. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання*. 2019. Вип. 30. С. 34–40.
2. Корінько Л. М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетенцій. Харків : Основа, 2010. 95 с.
3. Павлова О., Ларічева Л. Методика розвитку критичного мислення у вищій школі. *Проблеми сучасної освіти*. 2019. № 10. С. 133–138.

Дуань ФУЧЕН

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Сучасний контекст розвитку педагогічної професії пов'язаний з необхідністю включення педагога в інноваційну діяльність відповідно до широкомасштабної програми модернізації вітчизняної системи освіти, що немислима без оволодіння вчителями дослідницькими компетенціями. Сьогодні професійна підготовка фахівців у будь-якій царині, зокрема магістрантів педагогічних спеціальностей, здійснюється на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу. У загальній термінології сучасного освітнього процесу ключовою категорією виступає «компетентність». У педагогічних дослідженнях компетентність визначається з двох позицій: по-перше, як особистісна якість, спроможність і готовність особистості, певна властивість особистості; по-друге, як обізнаність, сукупність знань, умінь і здібностей (або особистісних якостей), рівень освіченості. Ми будемо дотримуватися при визначенні поняття «компетентність» її трактування як здатності людини діяти ефективно та кваліфіковано, виконувати